

■ Kristjanile ja Paavole, vanaisa Neeme, vanaema Liiliale ja nende jällejärgemise rühma lastelastele on Pärnu kontserdimaja suviti üheks nädalaks nagu teine kodu, lisaks Kirbule.

Kaupo Kikkas

sid. Suuresti tänu talle eksisteerib Pärnu kontserdimaja, sest tema linnapeana ei olnud selle ehitamisele vastu.

Vastasel juhul poleks Pärnu mingisugust muusikaelu praegu. Käiksime ainult teatris või Eliisabeti kiriku viletsates tingimustes. Meil ei ole Tallinnas tänini korralikku kontserdisaali.

Kujutate ette, kui Edgar Savisaar ütles, et ehitame üles linnahalli – suur maja mädaneb siinsamas, neli-viis tuhat istekohta sees. Ja mitte midagi ei toimu. Savisaar võinuks ehitada sellega endale ausamba, ent ta ei tee midagi, sest teda muusika ei huvita. Kuidas on selliseid linnaisasid, kes ei mõtle kultuurile?! Kontserdimaja on Einar Keldri ausammas Pärnus, tema mõtles kultuurile.

Kui muusika tegemine käib siin maailmatasemel, on väga tähtis, et meil oleksid tingimused. Pärnu linnal ei ole võimalusi meile tingimusi luua, sest kontserdimaja kuulub rohkem Eesti Kontserdile kui Pärnu linnale. See on riigiasutus, mis teenib sellega raha. Pärnu linn peab

sedat maja laenama Eesti Kontserdilt ja meie peame maksma Eesti Kontserdile. Summa, mida kultuuriminister Kristjan Hallikule festivali toetuseks eraldab, on aga äärmiselt väike.

Samal ajal on Viljandi pärimusmuusika festival, väga kuulsaaks saanud Saaremaa ooperipäevad – kõik tahavad toetust. Sündmused, mis Eestis kultuuri alal toimuvad, on väikese rahvaarvu ja väikese maa juures fantastilised. Igauks mõtleb, et tema on tähtsam, ja kuna riigil pole igale poole anda, ei olegi muud valikut kui mitte midagi teha. Abi tuleb väga vähe.

NATO peab meid häda korral kaitsma ja on õige, et sellega tegeldakse, ainult et selleks kõige on vaja mingisuguseid uusi ressursse, et meie riik saaks sellega hakkama. Ma ei taha, et seda kultuuri arvelt võetakse. See on vale. Tuleb leida siiski rohkem võimalusi ka kultuuri toetada, seegi on poliitiline tegevus rahvusvahelisel tasandil.

Läheme nüüd ERSOga Hiinasse – ERSO on meil kõige suurem ja vägevam kultuuriühing

üldse. Seal on niisama palju inimesi kui riigikogus. Ja see orkester on viljelnud eesti kultuuri 90 aastat.

Hiina on uus koht, kus inimesed on järsku tõsisest kultuurist nii vaimustuses. Seal ehitatakse kontserdimaju, kutsutakse külalisi ja isegi niisuguseid, nagu meie Eestis oleme. Meiegi oleme maailmakultuuri osa, mitte ainult Moskva ja Peterburi, Pariisi ja New York. Meil on, mida näidata, oleme seda väärt.

Ka Pärnusse tuleb muusikafestivalile palju inimesi, nad hakkavad sellest festivalist loodetavasti rääkima. Lennujaamast nad praegu siia muidugi ei saa.

Elate Ameerikas ja käite Eestis ERSOt juhatamas. Kas lõplikult Eestisse tagasi kolimise mõtet pole tulnud?

Tahaks ikka rohkem Eestisse nagu mu pojadki, aga mul on Ameerikas elu sisse seatud. New York ja Florida on kohad, kus olen elanud, kui ma siit 1980 ära läksin. Kolm aastat elasin Genfis ja Maarika on jätkuvalt seal. Paavo ja Kristjani puhul ma ei teagi, mida nad oma koduks peavad, sest nad on ka mitmel pool elanud. Tallinnas elan poja korteris, tutvuse poolest.

Muude orkestritega Haagis, Göteborgis, Detroitis ja Šotimaal olen töö nüüdseks lõpetanud ja ERSO juures tagasi, seal olen olnud aastast 1960. Nii et nüüd mul ei ole kuskile enam taganeda ja minna. Teen nii kaua, kui jõuan.

Nüüd käib palju naisigi teie dirigeerimiskursustel.

Kui hakkad vaatama, siis ongi nii, et terve see maailm läheb naiste peale üle. Poliitikast me ei räägi, aga Ameerikas tuleb juba naispresident ja Inglismaal on naispeaminister, Saksamaal on niikuinii ja meil tuleb ka võib-olla varsti, nii et mispärast dirigent ei võiks naine olla. Anu Tali on ju suurepärase dirigent. Tänavustest kursustest võtab osa Ingrid Roose, kes koore juhatab ja miks mitte varsti ka orkestreid.

Eks see dirigendiamet ole füüsiline töö, oleneb lähenemisest. Kui sa päev läbi niimoodi rassist, nagu lõhused kirvega, oled juba kahe löögi järel läbi-märg. Pead oskama ennast kohandada nii muusika kui selle järgi, et mitte väga rahmeldada. Aga paljud rahmeldavad üldse elus liiga palju.

Tütar Maarika: Neeme on meile igati tore isa

“Mingit karmi kasvatust meil lapsepõlves polnud ja keegi ei nõudnud, et kõik muusikuteks saaksime. Aga elades selles atmosfääris, kus muusika on kogu aeg sinu ümber ja isa ütleb: “Kuula seda kohta ja vaata, mis lugu see on”, sattus muusika kuidagi mängu kaudu iseenesest meie ellu.

Meil Paavoga olid alguses klaveritunnid, aga need ei olnud väga tõsised, flööti hakkasin mängima 11–12aastaselt. Isa ja vendade eeskujul dirigendiks saada pole mul huvi olnud. Olen keskmine laps ja võib-olla ei nõua nii palju tähelepanu. Mulle anti pilli kätte, mõtlesin, et väga tore: pilli saab harjutada omaette ja mängida teistega koos. Dirigendid tunnevad end rohkem üksikuna.

Noorema venna Kristjaniga on meil päris suur vanusevahe, aga Paavoga olime nagu kaksikut. Mängisime väga palju koos Kirbu jõe ääres, seal sai kõik suved veedetud, tihti olid seal ka onupoeg Teet ja tema ema. Sealgi mängiti alati mingit pilli. Mina harjutasin flööti ja Teet tšellot.

Paavo, Kristjani ja minu ema Liilia ei ole muusikat õppinud, tema hoidis kogu seda asja organisatsiooniliselt koos. Kogu muusikaline mõju tuli isalt. Igall pool, kus me ka ei olnud, oli tal mingisugune muusikaga seotud asi, rannaski oli tal partituur kaasas.

Olid pikad perioodid, kus isa töötas väga palju, suvel oli puhkus ja aega rohkem. Tegime jõe peal paadisõite, isa luges meile väga palju ja oli meie jaoks igati kohal.”

Ilmar Tõnisson jalutas Kirbule Järvi juurde

Ehkki Järvi akadeemia dirigeerimis- ja instrumentalistide kursused on Pärnu muusikafestivali raames toimumas kuuendat aastat, on festivalil endal palju pikem ajalugu. Mõtte, et rahvusvahelise kuuortlinna oleks klassikalise muusika pidu vaja, käis välja dirigent ja klarnetist Ilmar Tõnisson, kes 1960. aastail siin hoogsalt muusikaalu arendas.

Ranna kõlakojas ja kuursaalis said hoo sisse tema juhutatud sümfooniaorkestri suvemuusikakontserdid, mis kogusid iga aastaga üha rohkem publikut Peterburi ja Moskva intelligentsini välja. Suveks kokku pandud orkestris mängisid Eesti tippmuusikud, kes olid valmis selle mõnusa ajaveetmise nimel magama oma perega kas või kultuurimajas klaveri all.

“Nagu kontserdikavadest näha, oli rahvas väga nõudlik, sooviti sisukaid ja tõsiseid teoseid, mitte ainult lõbusaid Straussi valsse. Jõudsimme järeldusele, et Pärnus on vaja luua muusikafestival ja tõmmata sellega suuremat tähelepanu Pärnule, ehk siis on loota, et tulevikus saame linna ka kontserdisaali. Kontserdisaali asja ajasin küll väga ägedalt, aga tulemusteta. Ja siis see festivali mõte tuligi,” meenutab Tõnisson noid ammuseid aegu.

Parteikomitee uksi tuli tal kulutada kolm korda, kuni anti nõusolek tingimusele, et esimesel, Ludwig van Beethoveni 200. sünniaastapäevale pühendatud festivalil transleeritakse ülevalde helilooja loomingust vene keelde. Tõlketöö nõustus ette võtma professor Leo Normet.

“Olime Neeme Järviga suhelnud varemgi. Palusin Leo Normeti kaasa ja läksime jala – mul ei olnud autot – Kirbule. Neeme Järvi suvitas seal. Käisin festivali mõtte välja ja Neeme oli sellest vaimustuses,” on Tõnissonil see hetk hästi mees.

“Koostasime Neemega koos nii orkestrikoosseisud kui kontserdikavad, Neeme juhatas esimesel festivalil Pärnu teatris 1970. aastal kaks sümfooniakontserti ja mina ühe, peale selle kammerkontserdid, mis kokku andsid täismuusikafestivali mõõdu välja. Ajalehed ja Pärnu linnavalitsus tervitasid seda sündmust ja avaldati lootust, et sellest kujuneb Pärnu muusikafestivali traditsioon,” meenutab Tõnisson.

Hiljem läks festivali korraldamise initsiatiiv linna kultuuriosakonna ja filharmonia kätte. Pärnu muusikafestival on kandnud aegade jooksul eri nimesid, olnud Allar Kaasiku juhtimisel vahepeal pühendatud David Oistrakhile ja on nüüd algse nime juurde tagasi jõudnud.

Tõnisson ja tema muusikaõpetajast kaasa Alda istusid Neeme Järvi kutsel üleile öhtul Pärnu kontserdimajas publiku seas, kuulates rahvusvahelise koosseisuga Eesti festivaliorkestri esituses nii Erkki-Sven Tüüri “Tormiloitsu” kui Jean Sibeliusi viiulikontserti, kus sooleeris maailma esikümnesse kuuluv viulidaja Viktoria Mullova.

Terava kõrvaga muusikamees tõdes, et vägagi tunnustatud viuldajale oli orkester vääriline partner. Lausa ürgjõuliselt olid välja mängitud dünaamilised kontrastid, mis näitab eelkõige dirigendi suurt meisterlikkust. Juhatas Paavo Järvi.

“Esimese festivali eel kirjutasin linna kultuuriosakonna juhile pika analüüsi, miks seda festivali on vaja, ja üks põhjendus oli propageerida Eesti heliloojate teoseid. See oli väga oluline minu jaoks. On väga tore, et Järvid arendavad seda algset mõtet edasi. Kogu Järvide dünastia on festivali taseme ja tähtsuse teinud ülemaailmeks, olen neile selle eest südamest tänulik,” lausub Tõnisson.

■ Kirbu jões õitsevad praegusel aastaajal vesiroosid. Järvi-de pere ei ole siia veel jõudnud, sest muusikafestival pole veel läbi. Mailiis Ollino

